

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած չէ, 12րդ շրջանի (96 օգոստոս) — 97 մայիս) բաժնորդագրին է 20 Փր. կամ 1/2 ֆրանկի է նաև բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզուի. 1/2 ֆրանկ ամսականը 2 1/2 Փր. հաշուելով և 1897 մայիս ամսին անդին չափն անելու պայմանով:

Նամակ և ծրար պէտք է զրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUCA- LIAN, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France):

ԺԻՅԱՐԻ ԹԻԻ 21

1896 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 10

1896 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 28 (Հ.Տ.)

ՇԱՔԱՐ

Կր. հրատարակող ի. և Շրթ. օրեր

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Միազգրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելոյ և ամ անգամ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագրութիւնը չհրատարակուած ձեռագրները:

Փանուցումներ կը նշուեն ինչպէս ինչ և ֆրանսերէն լեզուով: Փանուցման 1 միլիակ զիրք 1 սանդղակ կարծի. 1/2 ֆրանկը 2 սանդղակ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

ԺԻՅԱՐԻ ԹԻՒՆ

(1896 ՕԳՈՍՏՈՍ — 97 ՄԱՅԻՍ)

12րդ շրջանը կը սկսի 1896 օգոստոս ամսի 1էն և կը տեւէ մինչև 1897ի մայիս ամսի 31ը:

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի տպատարէն մանկն արգելուած չէ, ամբողջ շրջանի բաժնորդագրին է 20 ֆրանկ որ անկարողները կրնան իրենց դիւրութեան համեմատ մաս առ մաս ալ վճարել 5 կամ 10 ֆրանկով, ամիսը 2 1/2 ֆրանկ հաշուելով, և երբ այս 12րդ շրջանի համար իրենց մաս առ մաս վճարածի ամբողջ գումարը հասնի 20 ֆրանկի, այդ ժամանակ ամբողջ 12րդ շրջանի (1896 օգոստոս — 97 մայիս) բաժնորդագրինը վճարած կը համարուին:

Իսկ անոնք որ բաժնորդ չեն գըրուիր ամբողջ շրջանին համար, ամսական 2 1/2 ֆրանկ հաշուելով կըրնան բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզեն:

Թէ՛ օգոստոս ամսին, թէ՛ սեպտեմբերին և թէ՛ նոյեմբերին սկսելով բաժնորդ եղ զինքն հաւատարմապէս կը պարտաւորին 20 ֆրանկ վճարել մինչև 1897 մայիսի վերջը բաժնորդագրուելու համար, ուստի բաժնորդ գրուելու ուշացանքները գուցէ կրնան ցունեն լեպտեմբերի թիւերն ալ ըստանալու առաւելութիւնը որովհետեւ մենք որչափ բաժնորդ ունենանք արձանագրուած, անոր համեմատութեամբ կը տպենք թիւը թիւը և ունի թիւը չափ չմտաւ մեզ մօտ:

Օգոստոսի թիւերն սպառած են արդէն:

«Արմենիայի Օթանդակներ»ին, իրենց ստացած թիւը զատ որի բաժնորդագրինը 20 ֆրանկ է, ուրիշների համար քանի թիւը որ ուզեն, իրենց Օթանդակներին լրագրի ծրարին մէջ գրուելով և առանց ուրիշ հասցէ մը վրան գրուելու կը զրկուի, ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանկ և կամ ամսական մէկ ֆրանկ բաժնորդագրին հաշուելով:

«Արմենիայի Օթանդակութեան» կանոնադրերը կը զրկուի ցանկացողներին:

ՅՈՂԱԿԱՆ ԳՆԻԹԻՒՆ

Մանագ. — Կատարութիւն խօսած ճառը Լիվերբուլի մէջ. — Հալածանք շաշերին դէմ. — Մեծ պետութիւնները եւ թիւրքիւն. — Ռուսիայի պետական խորհրդական Տ. Մասարովի էջմիածին երբ. — Թիւրքիական լուրեր. — Յունա բրթական միջադէպ. — Մակեդոնիա եւ կրտսե. — Աքրատամանի լուրեր. — Փանուցումներ:

ՄԱՀԱԶԳ

Մեծ ցուով կը ծանուցանենք որ Արմենիայի խորհրդի անդէնը Մկրտիչ Փարթուզաւան, դառնականութիւն մը ունեցաւ իր վեց տարեկան աղջկան, ՍԱԹԻՆԻԿ Մ. ՓՈՐԹՈՒԿԻ ԳԱԼԵՍԻՆԻ ճանաչելով, որի թաղումը կատարուեցաւ երէկ:

Մ. Փարթուզաւան ընտանիքը իր խորին շնորհակալութիւններ հրապարակելով կը յայտնէ ամեն անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ և ցաւակցութեամբ ուղեցին միջիթարեկ իր հայ ընտանիք և ազգականներէ հետեւ վիճակի մը մէջ այսպիսի դժբաղդութեան ներթափուած ընտանիք մը:

Տ. ԿԼԱՏԸՍԹՈՅԻ ԽՕՍԱԾ ՃԱՌԸ ԼԻՎԸՐԲՈՒԼԻ ՄԷՋ

(Շաբ. 20րդ բուռն)

Կը կարծեմ որ եւրոպական ներդաշնակութիւնը սովորաբար անյաշող մնացած է Արեւելեան կոչուած խնդրին մէջ, Արեւելեան խնդրին մէջ բարեքեր գործուած են և խիստ մեծ բարեքեր: Իմ այս աշխատանքս են այն դէպքերը որոնք տասնըհինգէն քսան միլիոն հպատակ ցեղեր ազատեցին իր քական տիրապետութիւնէն (Ծախի): Բայց ինչպէս յաջողեցաւ այդ բան: Յունաստան կազմուեցաւ, կապրի ու կը ծաղիլ, բայց Յունաստան եւրոպական ներդաշնակութեամբ չէր որ կազմուեցաւ, այլ մի քանի աւերութիւնների միաւորութեամբ — որ հանգամանքներին համեմատ կարելի է դարձեալ երեւան գայ —, միջոցաւ միւս Տէրութիւնները

ծուռ կը նային և 1853ին կատարուած գործերին համար նպատակաւ հակամարտութիւն ունեւորէ հետիւն:

Իմ Լորտ Քաղաքացեալ, Անգլիայի կառավարութիւնն և ընդհանրապէս ժողովուրդը կը կարծէին որ այդ պահուն Ռուսիա անարդար նպատակ կը տուցանէր թիւրք կառավարութեան դէմ, և ասկէ զատ, այն ատեն մենք կը գտնուէինք մի տպաւորութեան ներքեւ որ հետզհետէ պարզուեցաւ իրեն ողորմելի և վնասարեւր միջոցներ: Եւ յոյ ժամանակ մենք այն հաւատքն ունէինք որ թիւրք կառավարութիւնը արդիւնաւոր բարեկորդումների տրամադիր և կարող կը գտնուի: Բայց այն ատեն բորձեցինք եւրոպական ներդաշնակութիւնը Այն ատենն անգամ ազդեցութիւն չէր կարող ունենալ: Ռուսիայէն զատ չորս պետութիւն եւ կային որ շահ ունէին. ասոնք չէին կարող միասալ: Յիսան ասի հետ ունէինք մի միւլթին որ պատերազմական նպատակներին համար ազդեցիկ էր և լիովին անկեղծ և զօրաւոր, բայց մէկ տէրութիւն — Բրուսիայի տէրութիւնը — որոշապէս մէկը կեցաւ և Ռուսիայի մասին բարեկամական չէզոքութիւն կոչուած զիրքը պահեց: Մի ուրիշ տէրութիւն — Աւստրիա — կիսովին մեղի հետ էր, և կիսովին ալ կարելի է ըսել մեզի հետ չէր: Եւրոպական ներդաշնակութիւնն այն ատեն անգործական բան դուրս եկաւ և պատերազմին հետեւանք անոր չէր պատկաներ: Դարձեալ, աւելի վերջին մէկ դէպքի մէջ, Պուլկարիայի և անը շուրջը գտնուած քոյր տէրութիւնների ազատումը եւրոպական ներդաշնակութեան գործը չէր: Եւրոպական ներդաշնակութիւնը — ըսել կուզեմ իւրապարի տէրութիւնների մեծ մասը — խէթիւ կը նայէր և ուրիշ գործունէութեան մը — միայնակ գործունէութեան — շնորհիւ էր որ այդ մեծ և բարեկարգ փոփոխութիւնը տեղի ունեցաւ որով պայծառեան թերակղզիին երկիրները, ընդհանրապէս խօսելով, ստրկութեան աշխարհէ ազատութեան աշխարհի վերածուեցան (Ծախի):

Վերջապէս դառնամ այդ գործերի փակման շրջանին վրայ: Պէրլինի դաշնագրէն երկու տարի ետքը՝ այդ

դաշնագրին Յունաստանի և Միլթիէնէկրոյի վերաբերեալ տրամադրութիւններն անգործադրելի մնացած էին: Այն ատեն եւ կառավարութեան անգամ էի և եւրոպական ներդաշնակութեան տնչափ յառաջ գնաց որ մի քանի պետութիւններ մէկ մէկ պատերազմական նաւ խրկեցին դէպի Սկուպիայի և Միլթիէնէկրոյի ծովեզերքը մեզ ընկերանալու համար: Բայց նախ անոնց մին, յետոյ միւսը և կարծեմ իմ ուրիշը ալ յայտնեցին որ թէեւ իրենց նաւերը խրկուած էին, բայց ամենեւին կրակ ընելու չէին (Ծախի): Հետեւանք այն եղ ը որ եւրոպական ներդաշնակութիւնն այն առթիւ, ինչպէս որ իշ չափ առիթնեարով ալ, մի ողորմելի ճախող վիճակ եղաւ: (Ծախի): Բայց ուրիշ ոյժեր գործողութեան գրուեցան: Սուլթանն իմացաւ որ իր գլխին վերեւ ճնշումը կախուած կը մնար: Չկար ոչ ալ իւնահեղութիւն, ո՛ր պա երազմ, ոչ պատերազմի յայտարարութիւն, ոչ խիստ միջոց, բայց սոսկ ասոնց երկուքը բաւական էր, և 1880ի աշնան ատեն Պերլինի դաշնագիրը գործադրուեցաւ և գոհացուցիչ կերպով գործադրուեցաւ, թէ՛ Յունաստանի և թէ՛ Միլթիէնէկրոյի մասին: (Ծախի):

Ուստի, Տիկններ և Պարոններ, ինչ որ պէտք ըսէի այս էր որ չափ ուղիղ էր թէ ներկայ կառավարութեան և թէ՛ անոր նախորդ Ռոզպէրիի կառավարութեան ջանքը՝ Եւրոպայի բոլոր պետութիւններին հետ ներդաշնակութեամբ գործելու համար: Մինչև իսկ կարծէի այդ գործակցութեան արժէքը փոքարներ, ուստի պարտաւանք չպիտի արտասանեմ, միայն թէ կը կարծեմ որ պետութիւնները հաւաքաբար են թաղկուեցան խղճալի խայտառակութեան: Եւ յայտնաւորութիւնը մասերի չեմ բաժնէր: Երգէն յայտնեցի թէ հաստատապէս կը յուսամ որ մեր կառավարութիւն չէ այս արդիւնքը գոյացնողը: Բայց իրերի այնպիսի մի վիճակի հասած ենք որ — ինչպէս այս միջիթի կազմութեամբ ալ կը հաստատուի — անհրաժեշտ է զօրացնել գործադիր կառավարութեան ձեռքերը՝ ազգային կամ քիւրապայտութեամբ (Ծախի): Եւս է բուն կէտը դէպի ուր առաւորդելու գնացի այս միջիթի գլխաւորը իմ նախընթաց նկատողութիւններով ու

Թէեւ իմ արտայայտած գաղափարներն համար ինծիք զատ ոչ ոք պատահանաւոր է, բայց և այնպէս կը հաւատամ որ այդ գաղափարներս մի թիւնկին և երկրին ընդհանուր կարծիքին առջեւ հաճելի թուին :

Երբ այսպէս կը խօսիմ՝ եւրոպական ներդաշնակութեան արժէքին վրայ, պէտք է յայտնեմ որ խնդիրը մի ուրիշ կ'զմ ալ ունի : Այս կէտի մէջ ամեն ոք գիտէ թէ մենք անյաջող գոնուեցանք դաշնագրական պարտականութիւններ կատարումը Սուլթանէն ձեռք բերելու մասին, և այդ իմաստով՝ եւրոպական ներդաշնակութեան հետեւանքը — խօսքս կը կէտէի վրայ չէ, այլ մի միայն Հայաստանի վրայ — մի ամբողջական ձախողւած եղաւ : Բայց ամենքն ա՛յս է : Իմ կա՛մըքով, Տիկիններ և Պարոններ, այս բոլոր գործողութիւնները — իւրաքանչիւր վրայ բարդուած, և թէ՛ հեռաւոր և թէ՛ մերձաւոր կէտերի վրայ և զեականների աշխիւ առջեւ կատարուած ջարդերի — միջոցին կ'պարսի մէջ վեց պետութիւնների գեապաններին ներկայութիւնը և եւրոպական վեց մայրաքաղաքներին մէջ Սուլթանի գեապաններին ներկայութիւնը, թէեւ ո՛չ զիտմամբ, բայց գործնականապէս Սուլթանին ընծալուամ մի բացորոշ հաւանութիւն և աջակցութիւն է : Այդ բան՝ Եւրոպայի ընդհանուր մտածողներին սա կարծիքը տուած է որ անոնց և Սուլթանին մէջտեղ գտնուած անհամաձայնութիւնը լիզլի վրայ կարգադրելի խնդիրներ են, թէեւ զանոնք լիզլի վրայ կարգադրելու ջանքերը ծայրագոյն անյաջողութեան վիճակուած լինին :

Մենք ինչպէս որ սկսանք, ինչպէս որ յառաջ գնացինք, այնպէս ալ պիտի շարունակենք մինչեւ վերջը : Իմ կարծիքով գեապաններին այդ ներկայութիւնը, Թիւրքիայի հետ դիւանագիտական յարաբերութիւնների պահպանութիւնը, որ կ'սլոյսի փողոցներին մէջ 4000 Հայերի կոտորումը արգիլել չկարողացաւ, Սուլթանին համար իբրեւ մի յայտնի հաւանութիւն կը ծառայէ : Սուլթանը տակաւին մեր դաշնակից կը ճանչցուի և տակաւին իրաւունք կը վայելէ ամեն տեսակ դիւանագիտական մեծարանքներով Ուրշափ աստեւ որ մենք շարունակենք ներկայ ընթացքը, Եւրոպայի ժողովրդին և աշխարհին ասած կը լինինք թէ մեր մէջ եղած անհամաձայնութիւնը մի միայն այնպիսի խնդիրների վրայ է որոնք կարելի է կարգադրել բարեկամական քաղաքավարութիւնների և փաստաբանութիւնների փոխանակութեամբ : Այս պարագաների ներքեւ է որ Լիվերքուլի բնակիչները — ոչ նուազ սահմանի մէջ — ներկայացնող ներկայ միթինկէն կը խնդրուի քուէարկել հետեւեալ որոշումը.

«Այս միթինկէն վստահ է, որ Ն. Վ. Թագաւորի նախարարները լիովին գիտեալով իրենց քրիստոնեայ հաւատակիցների ունեցած սովալի կացութիւնը, կարելի եղած ամեն միջոց պիտի գործադրեն նուազ համար կատարեալ ապագովութիւն եւ

պաշտպանութիւն ձեռք բերելու նկատմամբ : Եւ այս միթինկէն կապանովցեն Ն. Վ. Թագաւորի նախարարները որ՝ այդ նպատակին համար անհրաժեշտ հաւարուած սեւիցէ ձեռնարկի մասին՝ Լիվերքուլի քաղաքացիներին ջերմ աջակցութեան վրայ կրնան վստահանալ :

Ինծի կը թուի, իմ Լորտ Գաղաքապետ, որ այս որոշումը մեծ արժանիքներ ունի : Զօրաւոր է և միեւնոյն ժամանակ զգուշաւոր, — մեր ձեռքը չը տար այն բանը որ մեզի չը վերաբերիր (Լսեցէք, լսեցէք) : Կարտայտէ մեր վստահութիւնը թէ Ն. Վ. Թագաւորի նախարարները հնարաւոր ամեն միջոց պիտի գործադրեն մի մեծ նպատակի հասնելու համար : Այս որոշումով մենք խոստովանած կը լինինք որ հարկաւոր միջոցները մանրամասնօրէն ցուցնելու անհրաժեշտ եղող տեղեկութիւնը կամ ուրիշ առաւելութիւնները չունինք, բայց կը վստահացնենք կառավարութիւնը որ այդ մեծ նպատակի յաջողութեան համար ձեռք առած ամեն միջոցները մեր ջերմ, սրտաղին, և անյողողդ աջակցութեան պիտի արժանանան : (Ծափ) Տիկիններ և Պարոններ, այս որ չ'սի խորսխին վրայ կը հրաւիրեմ ձեր աշխարհութիւնը և կարծեմ ինծի լիզլի պիտի տաք նախ ըսելու որ որոշումի բառերն ի հարկէ ողջմտութեան օրէնքներին համեմատ պէտք է բացատրուին (Ծիծաղ եւ ծափ), և երբ կրօնք թէ կը յուսանք որ Վ. Թագաւորի կառավարութիւնը ամեն հնարաւոր միջոցի պիտի գործէ, ընդ կողքերք այն ամեն միջոցի որ նարաւոր է բանաւորութեան սահմանին մէջ, և հետեւաբար, կը կարծեմ որ, թէեւ մեր բանաձեւն այդ բան չարտայայտեր, այնու ամենայնիւ այս միթինկէն մտադիր չէ արտայայտել մի այնպիսի յանկուտիւն թէ իրերի բնութեան մէջ վերացականապէս հնարաւոր եղած ամեն բան գործադրուի : Խոհանութեան օրէնքները պէտք է յարգուին (Լսեցէք, լսեցէք) և խոհանութեան օրէնքները, ինչպէս որ յաճախ ըսուած է այս խորհրդակցութեան առթիւ, ոչ կը պահանջէ և ոչ կը ներէ — իմ կարծիքով, պարտաւորութեան ձայնն ալ ոչ կը պահանջէ և ոչ կը ներէ — որ մենք, մինչեւ անգամ մեր առաջադրած այդ մեծ նշանապատակի համար՝ միացեալ Եւրոպայի գէմ պատերազմելու գիրքն առնենք և կամ ընդհանուր Եւրոպան պատերազմական վիճակի ենթարկող միջոցների գիմենք (Ծափ) :

Այդ առաջադրութեան սրտանց կը համաձայնիմ. բայց երբ պատերազմական վիճակի վրայ կը խօսիմ, այդ իմաստով կրմանամ իրապէս պատերազմական վիճակ, ո՛չ թէ եւրոպական պատերազմի այն ուրուականները զորս — ոչ այնչափ այս երկրի մէջ որչափ որ ուրիշ երկրների մէջ — Հայերի օգտին ձեռնարկուած գործերը դադարեցնել փափաղող ամեն մարդ կը կանգնեցնէ մեր աչքին առջեւ, ըսելով թէ խնդիրն իր ձեռքն առնող, ինքն իր դատողութիւնը գործածող և վերջ ի վերջոյ ինքզինքն իր պարտաւորութեան դատաւոր կար-

գող ունէ ազդ մը՝ Եւրոպան պատերազմի մէջ չըրորելը հաշուի պէտք է առնէ : Եւ այդ չեմ ըսեր : Ես կըսեմ ինչ որ բանաւոր, ինչ որ հնարաւոր է : Ես կըսեմ որ բանաւոր չէ կատարել բան մը որ Եւրոպայի հետ պատերազմ ծագեցնէր կամ Եւրոպան պատերազմի մէջ պրորէր. բայց բոլորովին կը մերժեմ որ այդ կը նշանակէ թէ Անգլիա ամեն պարագայի ներքեւ պէտք է լքանէ և մէկդի թողուի պարտականութեան և զօրութեան վրայ վերջնական դատաստանը տեսնելու իրաւունքը, և պէտք է քաշկուտուի ուրիշ տեսակետներ ունեցող և այժմ բոլորովին մեղ պէս չը մտածող միւս պետութիւններին կամ մի քանի ուրիշ պետութիւնների կողքերի աշխիւ ներին հաւանէ :

Գալով այդ պատերազմի գաղափարին — անշուշտ թերթերի մէջ տեսնուած և պատահական զրոյցներով տարածուած և թերեւս մինչեւ իսկ սիբանի հանրային պաշտօնարանների գեղամէջերին ետեւ արտայայտուած այդ սպառնալիքին — ենթագրել որ այս մեծ երկրի կողմէն ձեռք առնուած ամեն անկախ գործողութիւն Եւրոպայի մէջ պատերազմ գոյացնելու յանցանքով պիտի բռնաւորուի իմ կարծիքով մի սխալ է, թերեւս առաւել ցաւալի քան այն ամեն սխալները որոնք երբեք գործուած են զիւրանագիտութեան պատմութեան մէջ :

Ուստի, իմ Լորտ Գաղաքապետ, մինչդեռ ես լիովին կընդունիմ և կը հասկնամ որ՝ հնարաւոր միջոցները — հնարաւոր եղած ամեն միջոցները — Եւրոպայի պետութիւններին դժգոհութեան իրաւացի պատճառ տուող մի քաղաքականութիւն չեն քաշկուտեցնել, — որովհետեւ կընդունիմ որ եթէ անոնք զժգոհութեան իրաւացի պատճառ ունենային՝ անշուշտ մեր գործողութեան գէմ առաւելու և իրենց բոլոր զինուորական ուժը գործածելու իրաւունքն ալ պիտի վայելէին — միւս կողմէ չեմ ալ ընդունիր որ մենք այդ պատճառով պէտք է հրաժարինք մեր համոզումներէ և պարտականութիւններէ և կամ պէտք է այդ պարտականութիւնների չափը ստանանք դուրսը խօսուած և զգացուած կերպով (Ծափ) : Մենք կառարելու անկախ գեր ունինք : Մենք այդ գերը կատարել տանձնած ենք յաճախ մեր շահերի համար : Հիմա տեսնենք թէ մեր վրայ ծանրացած պարտականութիւններ ի՞նչ են. որովհետեւ, մինչդեռ կընդունիմ որ միւս պետութիւնների զգացումներն իմանալու և զանոնք մեղ հետ մղելու ամեն միջոց ուսումնասիրել վերին աստիճանի կարեւորութիւն ունի մեղ համար՝ չեմ հաւատար որ զանոնք մեղ հետ մղելու եղանակն է ամեն պարագայի մէջ ստրկական որոշում ցուցնել և իրենց խղճմանքը մեր խղճմանքին իբրեւ չափ ընդունել : (Երկար ծափահարութիւններ) : Առաջին հարցումն այս է. մենք իրաւունք ունինք, ք և քաղաքագիտական գործ պիտի լինի — եթէ միւս պետութիւնների հաճութիւնը ստանալ անկարելի գտնուի

-- ազգերի օրէնքին համեմատ, Թիւրքիային սպառնալ ճնշումով. (Այո՛ւ աւաղալակներ) :

Տիկիններ և պարոններ, ճնշումը ինքնին չը նշանակէր պատերազմ : Արգարութեամբ և դատողութեամբ գործադրուած ճնշումը՝ պատերազմն արգիլելու միջոց եղած է յաճախ : (Ծափ) : Միեւնոյն ժամանակ իր սեպի է ընդունել որ ճնշումը մի տեղամ գործադրուելէ յետոյ՝ իր հետ կը բերէ իր հետեւանքն ալ, որ մասնաւոր գէպքերի մէջ պատերազմի աստիճանին կը հասնի : (Լսեցէք, լսեցէք) : Եւ այդ բանը չեմ ուրանար ամենինն Հիմակ, ի՞նչ է մեր գիրքը Թիւրքիայի վերաբերութեամբ : 1856ին, փարիզի դաշնագրով Թիւրքիա հանգիստաւոր խոստում տուաւ իրական բարենորոգում ներմուծելու Հայաստան, իբրեւ մին իր տիրապետած երկրներէն : Եւ դրժեց այդ խոստման գէմ : Թեոյ խոստումը նորոգեց 1876ին, Պերլինի դաշնագրով : Հայաստանի մասին խօսելով՝ դորձեալ բացարձակօրէն գրժեց իր այդ խոստման գէմ : (Լսեցէք, լսեցէք) : 1878ին մէկ ուրիշ դաշնագրութիւն հաստատուեցաւ, Անգլո-թրքական պայմանագրութիւն տնտեսով, և անով Անգլիա ջանաց խոստումների գործադրութեանը համար ապահովութիւն ստանալու փոխարինութիւն մատուցանելով : Անգլիա ստանձնեց որ Հայաստանի մէջ Թիւրքիան պաշտպանէ Ռուսիայի կողմէն անիրաւ յարձակման գէմ, և Թիւրքիա փոխադարձաբար ստանձնեց Հայաստան բարենորոգումներ ներմուծել, որոնց տեսակը պիտի կարգադրուէր և ճշդուէր՝ Թիւրքիայի և Անգլիայի միացեալ գործունէութեամբ : Թիւրքիա դաշնակիցների առաջին երկուքը՝ Եւրոպայի միւս պետութիւններին վրայ ալ մեղի պէս և մեղի հաւատար պարտքեր էր դնէին, բայց երբորդը բոլորովին մերն էր (Լսեցէք, լսեցէք) — և միջանկալ կերպով այս ալ ըսեմ որ այդ կարգադրութեան հետ կապուած և ինծի անստույգ և աղէտաբեր երեւցած զանազան պարագաների պատճառով՝ ես ինքս մէկ մեծ ընդդիմադիր էի այդ դաշնագրի : Բայց այդ դաշնագիր ծանուցուեցաւ այն առեն մինչ Պերլինի վիճաժողովը նիստ կը կատարէր, և այնպէս պէտք է համարուի որ անոր գործնական հաճութիւնն ու հաւանութիւնը ստացած էր : Եւս լաւ, Պարոններ, ահա ասիկա մի ուրոյն և անշուտ պարտականութիւն է, մէկ կողմէ Անգլիայի վրայ և միւս կողմէ Թիւրքիայի վրայ ծանրացած, որով Անգլիա կը խոստանայ, այս ինչ պարագաների ներքեւ, պաշտպանել թրքական սահմանը փոքր Ասիայի մէջ, մինչ Թիւրքիա այս պայմանին փոխարէն կը խոստանայ իրական վերանորոգումներ ներմուծել Հայաստան : Թիւրքիայի Սուլթանը, վերանորոգում ըսելով հասկնալ ուղեց ընդհանուր և անթուելի կոտորած (Լսեցէք, լսեցէք) : և ահա այդ կացութեան մէջ է որ դրած ենք մենք զմեզ Թիւրքիայի հանդէպ : Արդ, քանի որ ազգերի օրէնքին համեմատ

մի գաղնագրութեան յատկապէս խը-
զումով պատերազմը կարգարանայ,
ինքնի պիտի ըսեն որ գաղնագրութեան
մի այսպիսի խզում բաւական
է Անգլիան ընծայելու թէ՛ մի պար-
տականութիւն և թէ՛ մի վսեմ իրա-
ւունք՝ որով գաղնագրական պայման-
ներին և այդ պայմանները Հայաստա-
նի մէջ մշտապէս պահպանելու ծառա-
յող հաստատութիւններին իրականա-
ցումը պահանջէ, և վճարար պահան-
ջէ : (Յարաւարտութիւններ) :

(Շարունակելի)

ՀԱՆՐԱՊԵՏ ԶԱՅԵՐԻՆ ԴԵՄ

Սէմաֆորի հսկող. Յի Կ. պոլսի քոլլակ
ցութեան կը քաղենք հետեւեալը.

Թիւրք կառավարութիւնը հիմա
ալ սկսաւ բարձր գասակարգի Հայե-
րը հալածել : Արիկ էֆէնտի Ունճեան,
որ քաղաքիս ամենէն հարուստ Հայե-
րէ մին է և ծովային նախարարու-
թեան ընդհանուր մատակարարիչ,
ինչպէս նաեւ կեդրոնական վարժա-
րանի խնամակալութեան գեր նախա-
գահը Յարութիւն Նորատունկեան
ձերբակալուեցան, ամբաստանուելով
թէ յեղափոխական մասնաժողովների
մասնակցած են : Առաջինը — որին
80,000 օսմ. ոսկի կը պարտի ծովային
նախարարութիւնը, որ կընէ զրէթէ
1,900,000 ֆրանկ — արդէն ամբաս-
տանիչ ատենէն վճարելի ատենը
չըկուեցաւ : Իսկ զալով երկրորդին,
անոր քննութիւնը դեռ չվերջացաւ :
Նախարարութիւններ և տէրութեան
մեծ վարչութիւնների մէջ պաշտօն ու-
նեցող բոլոր Հայերի ցանկը կը պատ-
րաստուի որպէս զի մէկիկ մէկիկ ըս-
կին իրենց ստացուածներէ զրկել
զանոնք : Շատ քիչ պիտի լինին ատկէ ա-
զատ մնացող Հայ պաշտօնեայնները, թէ
կաթոլիկ լինի թէ լուսաւորչական, թէ և
Տ. Ագարեան մերժեց իր ծուխերի
հայ լինելը (?) : Միջին գասակարգի
հայ ընտանիքների գաղթը դեռ կը
շարունակուի թէ և թիւրք կառավա-
րութեան ազդարարութիւններին վը-
րա՛յ՝ դեպքանները իրենց հիւպատոս-
ների պատուիրեցին անցադիր չառ-
Սուլթանի հպատակներին և անոնց
մեկնելուն ալ հնազանդ :

ՄԵՍ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԹԻՒՐԻՒՆ

Կ.պոլսէն եկած լուրերը կտրուկ
և որոշ բնութիւն մը չունին. դեռ կը
շարունակէ տարտամ և անստոյգ կա-
ցութիւնը :

Կերեւի թէ Ռուսիա Զարին իւ-
րապա պոյոյալը վերջնապէս յետոյ ա-
ւելի կը պարզուի գործերի վիճակը և
Պալմորալի ու փարիզի տեսակցու-
թիւնների արգիւնքին համեմատ՝ մեծ
պետութիւնների կողմէն աւելի որոշ
և կտրուկ գիմումներ ու ազդարարու-
թիւններ պիտի կրնան լինել : Դրան
Հետեւապէս արեւելեան ինքրի մօ-
տակալ լուծման մը համար զանազան
ազդերներէ տարածուած նպաստաւոր
կամ հակառակ լուրերին առ այժմ

չատ մեծ նշանակութիւն չկրնար
տրուիլ որովհետեւ ատենը ենթադրու-
թիւններ և կամ այս ու այն կուտակ-
ցութեան ցանկութիւնները ներկայա-
ցունող խորհրդածութիւններ են
միայն քան թէ հաստատ ազ-
բիւրներէ անուած վերջնական լու-
րեր :

Առ այժմ սա յայտնի է բոլորովին
և անհերքելի որ թիւրք կառավարու-
թիւնը կը շարունակէ իր բռնութիւն-
ներ ու անիրաւութիւններ և ձերբա-
կալելով ու բանտարկելով հարուստ Հա-
յերը, կուզէ գրաւել ու կողոպտել ա-
նոնց ունեցածները և ատոնցմով վճա-
րել վերջին դէպքերի միջոցին փա-
սում եւրոպացիներին համար եւրո-
պական տէրութիւնների պահանջած
տուգանքները :

— Կ.պոլսէն կը հեռագրեն թայ-
մըզին թէ ֆրանսական և իտալական
դեսպանները նոր դիմումներ արած
են Բ. Դրան, պահանջելով դատի են-
թարկել այն թէվֆիք փաշան որ ան-
ցած աշունին Մարաշի մօտ Եէնիքա-
լէի կրակի տրուելու և Հայր Սալվա-
թօրի սպանուելու միջոցին զօրքերի
հրամանատարն էր :

— Վաշինկթընէն կը հեռագրեն
հոկտ. 7ին թէ Միացեալ Նահանգնե-
րի « Սինսինատի » և « Պանքրօֆթ »
մարտանաւները որոնք այժմ Ճիպ-
րալթար կը գտնուին, հրաման ստա-
ցած են Զմիւռն երթալով հոն գըտ-
նուող « Սան Ֆրանսիսքօ », « Մին-
նէաբօլիս » և « Մարպլհիտ » յաժա-
ւորակներին հետ միանալու :

— Կ.պոլսէն « Տէյի Նիւս » թըղ-
թակիցը կը հեռագրէ թէ դեսպան-
ները համաձայնութեամբ կը գործեն.
Իսկ ուսս դեսպանը մասնաւորապէս
ազդու կերպով կը գործէ Հայերի
պաշտպանութիւնը ապահովցունելու
համար :

ՌԻՏԻՍԻԱ ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ
Տ. ՄԱՍԱՆՈՎԻ ԷԶՄԵԱՍԻՆ ԵՐԹԸ

Սեպտեմբերի 13/25ին, ուրբաթ ա-
ռուօտը, նախընթաց երեկոյեան
Թիֆլիզ ժամանած գաղտնի խորհր-
դական Մասալովը իշխ. Ռախումա-
կու ռազմական քաղաքական խորհր-
Սրբազան Առաջնորդ Գեորգ արքե-
պիսկոպոսին, որի բարձր արժանաւո-
րութիւնները նա առիւթ էր ունեցել
գնահատելու Պետերբուրգում տա-
կաւին այն ժամանակ երբ Նորին Սըր-
բազանութիւնը ուղեւորուել էր իբրեւ
Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ներկա-
յացուցիչ : Տեսակցութիւնը մտերմա-
կան բնաստութիւն ունէր. կէս
ժամու չափ խօսակցելուց յետոյ Գեորգ
արքեպիսկոպոսն անձամբ առաջնոր-
դեց բարձրաստիճան հիւրերին վան-
քի մայր եկեղեցին և ապա Ներսիսեան
դպրանոց : Պ. Մասալովը և իշխ.
Ռախումակին ներկայ եղան երկու դա-
սարաններում ուսուցիչ լիզի դասե-
րին և շատ գոհ մնացին աշակերտնե-
րի տուած պատասխաններից. առիթ
ունեցան նրանք լսելու նոյնպէս Տէր
Սահակ քահանայի աւանդած կրօնի

գասը հինգերորդ գասարանում : Այ-
ցեկեցին դպրոցի սեղանատունը, նըն-
ջարանը :

Այտեղից դարձեալ Սրբազանի ա-
ռաջնորդութեամբ նրանք գնացին
Մոնեայ ս. Գեորգ եկեղեցին, որի
գաւթում է գտնվում Ս. Գայիանեան
օրորդական դպրոցի լինութիւնը.
ապա ուղեւորուեցին Յովնանեան
Մարիամեան դպրոցը, որի տեսուչ
պ. ֆ. Վարդանեանը պ. Մասալովի
խնդրանք մանրամասնաբար զեկու-
ցեց ուսումնարանի ծագման և գոյու-
թեան պատմութիւնը, այլ և ուսում.
նարանական մասի կազմակերպու-
թեան մասին :

Նոյն օրը Նորին Բարձր Սրբազ-
նութիւնը փոխայցելութիւն արեց պ.
Մասալովին և իշխ. Ռախումակուն :

— Կերակէ, սեպտեմբերի 15/27ին
թեմին Սրբազան Առաջնորդ Գեորգ
արքեպիսկոպոսը մի հացկերոյթ տը-
ւեց ի պատիւ օտար դաւանութեանց
գեպարտամենտի դիրեկտօր գաղտնի
խորհրդական Ա. Ն. Մասալովի հաց
կերոյթին ներկայ էին կովկասի կա-
ռավարչապետի պաշտօնակատար կոմս
Տատիշչեւը, որ նախընթաց օրը վե-
րագործել էր Թիֆլիզի, Թիֆլիզի նա-
հանգապետ իշխան Շերվաշիձէն,
« Պետ վեյ » լրագրի խմբագիր իշխ.
Ռախումակին, որ ուղեկցում է պ.
Մասալովին դէպի Էմիածին, կովկա-
սի ուսումնարանական շրջանի հոգա-
բարձու Կ. Պ. Եանուսիկին, տեղական
զօրաց հրամանատար գեներալ լեյտի-
նանտ Ս. Ֆիլմիշեանը, Թիֆլիզի քա-
ղաքապետ իշխան Ս. Արզուման-
Երկայնաբաղուկը, Գաբրիէլ Սուն-
դուկեանը, ամբաժից զօրաց գեներալ
իշխ. Բէհրութեանը, Թիֆլիզի կոմեն-
դանտ գեներալ Ռէյտէրը, Հայոց Բա-
րեգործական Ընկերութեան նախա-
գահ Ա. Անն Նեանը, Թիֆլիզի քաղա-
քային խորհրդի իրաւասունքի Կ.
Ալիխանեան, Գ. Եւանդուկեան, Մ.
Թամազեան, Ս. Փրիդոնեան և Ա.
Գոյհանիսեան, և այլ պատուաւոր ան-
ձինք : Ճաշի սեղանը մեծ շքեղու-
թեամբ պատրաստուած էր Առաջնոր-
դարանի գլխաւոր գահիճում :

Խորտկացւցալին արուեստի մի
փոքրիկ գուլիս գործից էր, զարգա-
րուած XII XVII դարերու հին հայ
կական ձեռագիրների ճիշտ նմանու-
թեամբ մանրանկարներով : Արարե-
լով նկարած էին իւրաքանչիւր մենիւի
վրայ կամ Ս. Էմիածնի տաճարը
կամ վանքի մայր եկեղեցին : Առաջին
հայեցաքից թվում էր թէ
ցուցակը հայերէն տառերով է գրած.
սակայն դա ԺԲ դարու հայկական
տառերի ձեւով ֆրանսիական լեզուով
կազմած ցուցակ էր : Նուրբ արուես-
տով կատարած մենիւն հիացում պատ-
ճառեց Սրբ. Առաջնորդի հիւրերին :

Առաջ ենք բերում ճաշկերոյթի
խորտկացուցակը.

Potage crème de champignons.
Consommé à la Colbert.
Petits patés.
Queues d'écrevisses en belle vue.
s-ce majonnaise.

Côtelettes de perdreaux à la bohémienne
Fonds d'artichauts à l'italienne.
Agneau de lait à la broche.
Salade russe
Charlotte glacée aux framboises.
Fruits. Dessert.
Café, Liqueurs.

Առաջին բաժակը կոմս Տատիշչեւը
առաջարկեց Նորին կայսերական Մե-
ծութեան թանկագին կենացը, անմի-
ջապէս Ներսիսեան դպրանոցի երգե-
ցիկ խումբը շնորհալի Է. քմալեանի
ղեկավարութեամբ երգեց՝ « Տէր, կե-
ցո՛, զկայսրն » ուսերէն լեզուով : Ա-
պա Նորին պայծառափայլութիւնն ա-
ռաջարկեց Թագուհի-կայսրուհիների
կենաց թաւը և խումբը երգեց դար-
ձեալ՝ « Տէր, կեցո՛, զկայսրն » հայե-
րէն լեզուով : Այնուհետեւ Բարձր
Սրբազան տանտէրն առաջարկեց կե-
նաց բաժակներ հետեւեալ կարգով՝
Նորին վեհափառութեան ամենայն
Հայոց կաթողիկոսի, կոմս Տատիշչեւի.
թանկագին հիւրեր՝ Ս. Ն. Մասալովի
և իշխ. Ռախումակուն, և ապա ներկայ-
եղողների : Սեղանի վերջին կոմս Տա-
տիշչեւը առաջարկեց Նորին Բարձր
Սրբազնութեան Գեորգ արքեպիսկո-
պոսի կենաց բաժակը : Երբ Սրբազա-
նը հացկերոյթի վերջին օրհնեց սե-
ղանը, խումբը երգեց « Հայր մերը »
որի այնքան հմտութեամբ վերա-
ծուած եղանակը խորը ապաւորու-
թիւն գործեց ունկնդիրների վրայ :

Ճաշից յետոյ հիւրերն անցան ըն-
դունարանը, ուր սուրճ և թէյ վայե-
լելով, տակաւին երկար ժամուակ խօ-
սակցում էին քաղցր տրամադրու-
թեամբ :

— Կերակէ, երեկոյեան գնաց-
քով, ռազմաւարացան Ս. Էմիածին օ-
տար դաւանութեանց դեպարտամեն-
տի դիրեկտօր գաղտնի խորհրդական
Մասալովը և « Պետերբուրգսկիա
վեդոմօստի » լրագրի խմբագիր իշխ.
Ռախումակին Ս. Էմիածնում՝ նրանք
մտադրութիւն ունին մնալու երեք օր :
(Արաւստեպ)

ԹԻՒՐԻՒՆ ԱՆՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ.պոլսի պապական նւիրակ Տ.
Պոնէգի Սուլթանէն ունկնդրութեան
ընդունուեցաւ Կ.պոլսի դատաւէն քիչ
վերջը : Հաւաստի գործակալութիւնը
տեղեկութիւն տաւ թէ, քանի մը
անգլիական լրագրիւնքի գրածին հա-
կառակ, պապէն ունէ նամակ չէր բե-
րած Սուլթանին :

Կ.պոլսի, 6 հոկտ. — Շաբաթ օր
Տէտէաղալի ֆրանսական նամակատան
գործակալի երեսին ապաւորով դար-
կին քանի մը զօրքեր որոնք կուղէին
նամակները գրաւել :

Ջինուորական յանձնաժողովի կը-
ցորդ եւրոպացի սպայներէն երկուքը
մերժեցին ստորագրել ատենագրու-
թիւն մը որ խմբագրուած էր պալա-
տին մէջ և որին մէջ գովեստ կար
խոսիւթիւնների միջոցին զօրքերին
և ոստիկանութեան բռնած ընթացքին
համար :

ժողովրդին մէջ լուր կը տարածուի թէ համաձայնութիւն մը կայ Ֆրանսիայի, Անգլիայի և Ռուսիայի միջև, և թէ այս վերջին տէրութիւն մօտեցաւ պիտի միջամտէ զօրքերին :

— Սպանիոյն կը հեռագրեն հոկտ. 8ին թէ 14 մարտնաւորէ բաղկացած անգլիական նաւատորմ մը Սալթիկ հասած է :

— Կ.պոլսէն կը հեռագրեն թէ Ալիի մէջ Հայերին նպաստ բաժնող զործակատարը իր ընտանիքով մէկտեղ սպաննուեր է :

ՅՈՒՆԱՔՐԳԱԿԱՆ ՄԻՋԱՂԷՊ

Լարիսան Աթէնքի Ասիայի լրագրին կը հեռագրեն թէ հոկտ. 4 կիրակի գիշեր, սահմանագիծի վրայ, Փալապաթի մօտ Սաղա Քէրասիայի պահապան զինքի կաշանը կռիւ մը ծագեր է թիւրք և յոյն զօրքերին միջև: Փանի մը թիւրք սպաննուեր են :

Այդ կռուի կերեւի թէ պատճառ եղեր է՝ յոյն սպայի մը երկիրը բաժնելու համար դրած նշանք: Յունական սահմանապահ զուգըր ամրացու. սահմանագիծի զանազան տեղեր սպայներ զրկուեցան ոգեւորութիւնը խաղաղեցնելու համար:

ՄԱԿԵՒՈՆԻԱ ԵՒ ԿՐԷՏԷ

«Թալմար» թանկան կիմանայ թէ Սուլթանը պատու թիւններ տալով, ետ կանչեց Արեւելի զրկուած այն պաշտօնեայներ, որոնց վրայ կը կասկածուէր թէ ընդհանուր կառավարիչ ձեռքի Արեւելի հանդարտութիւնը հաստատելու համար տրած ֆանդերին գէժ արգելք կը հանեն: Հետեւաբար Արեւելի փաշա իր կցովդ Իսթրապազ սպային հետ մէկտեղ նաւ մտաւ Կ.պոլս երթալու համար:

— Արեւելի ապստամբութիւնը զրսւելու համար թիւրքերին զրկուած զօրքերը կղզիին մեկնեցան. ասանց մեծ մասը Ալեքանդրի և Ջիբրալթար կերթայ: Արեւելի մէջ սիւսն 10,000 թիւրք զօրք կը մնայ դեռ:

— Աթէնքէն կը հեռագրեն Վիեննայի «Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ» թերթին թէ թիւրք զօրքերի մի շնորհ Սլովենի մօտեր, Արեւելի մէջ գրկեց ամրացումներ, անգլիական ամրացումները 35 զօրք սպաննուած և 15ի չափ ալ գերի բռնած են:

— Սլովենի կռուէն ետքը մակեդոնացի ապստամբները ուրիշ երկու նոր յաղթանակ տարեր են թիւրք զօրքերին վրայ: Այդ մասին հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հեռագրեն Աթէնքէն:

«Առաջ Արեւմտեայ ապստամբացեալ խումբը նոր յաղթութիւն մը տարաւ Արեւելի մօտ Մակեդոնիոյ մէջ: Հինգ թիւրք զօրք և մէկ տեղակալ սպաննուեցան:

«Այս խումբի մէջ, որ կը բաղկանայ գրեթէ 80 հոգիէ, կը գտնուին երկու յոյն յիսնապետ, Քրիստոսիս և Փառապէլ: Եւ, որոնք վերջերս բանակը ձգած էին, ինչպէս նաեւ Աթէնքի համալսարանէն երկու մակեդոնացի ուսանողներ:

«Կը հաստատեն թէ հաշակաւոր Պրուֆան թիւրք իսկապէս մը հետ կռուած ատեն, այդ ջոկատի հրամանատարն և 10 զօրք գերի բռնեց է: Եւ ուր նաեւ թէ Պրուֆան կալանաւոր զօրքերէն մին Վի-

ճօրիայի վալիին զրկեալ է առաջարկելու համար թիւրք հարկաւորներ և զօրքերին հետ փոխանակել գերի բռնուած և Վիճօրիայի բանակին մէջ գտնուող մակեդոնացի ապստամբները:»

— Այն յոյն սպայներ որոնք Յունաստանէն փախելով Արեւմտեայ զինուած թեան հասնելուն համար իրենց վերադարձին ձերբակալուած և դատի ենթարկուած էին, դատարաններէն անպարտ կարճաւորին այժմ և ժողովուրդը համակրութեան մեծ ցոյցեր կանչ ատենց համար:

ԱՐՏԱՅԱՆՍԻ ԼՈՒՐԸ

Սոփիան կը հեռագրեն թէ ֆրանսուսական տնտեսութիւններին մէջ Ֆէրատիան իշխողը ներկայացուցելու համար Ս. Սթանիսլոֆի փարիզ զրկուելու շատ մեկնութիւններին առիթ տուած է Սոփիայի մէջ: Ֆէրատիան իշխողը այդ առիթը իրեն մի նշան կը համարեն Ֆրանսուսական համաձայնութեան Պաշտպանի ալ յարած լինելուն:

Ս. Սթանիսլոֆի որ Պաշտպանի զիւսնադրական գործակատարն է այժմ Վիեննայի մէջ, կրտսեր թէ մօտեցաւ յոյն պաշտօնով Վիեննայի պիտի զրկուի:

— Անգլիայի ազատական կուսակցութեան պետը Լորտ Ռոզպլէրի հրաժարական տուաւ այդ կուսակցութեան գլխաւորութիւնէն: Կրտսեր թէ իր հրաժարման պատճառ դարձած է Ս. Կլաւտիոս Նի խօսած ճառը հակական խեղդին առիթով: Լորտ Ռոզպլէրի համաձայն չէ եղեր ազատական կուսակցութեան այն կարծիքի թէ Անգլիայ պարտաւոր է, եւրոպական միւս տէրութիւններին ետեւէն շերտ ալ, յոյն իսկ առանձնապէս զործել հայկական խեղդին համար:

— Չէթինէն կը հեռագրեն հոկտ. 6ին թէ Իտալիայի գահաժառանգ Իշաւըն յոյն առաւօտ Աթինայի հասած է:

ԱՐՏԱՅԱՆ ԳԻՐԻՔԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերը որոնց առջեւ նշանակուած գիներին մէջ հաշուուած է նաեւ զրկելու գումարի ծախքը:

Արտուր Հայաստանի Կամ Տեղեկագիր Բաւուայ, Քաղաքներու, Զարանճագ, Ճապաղուրի և Երջնկայու: Յունկուած ըստ խնդրանաց ուղղաւորաց «Խիզան դաւառ»: Աշխատասիրեաց Պողոս Ծ. վ. Նախակեան. 2 ֆրանկ:

Ս. ՀԱՅԿՈՒՆԻ. Բագրեւանդ Զրարաշի գաւառ Ս. Էջմիածին. 1894. (Հեղինակն որ իր այս երկասիրութիւնն նուիրած է Վեհ. Հայրիկին, երկար տարիներ ուսուցչական պաշտօն վարած է Երզնկայի մէջ ուրկէ ստեղծուած է ի վերջոյ հեռանալ: Այսպիսի փայլ իր ուսումնասիրութիւններին արդիւնքն եղող տեղագրական, վիճակագրական և այլն տեղեկութիւններ ամփոփած է իր այս աշխատութեան մէջ):

5 ֆր. և 25 սնթմ.:

ԷԿԻՆԵՍԸ. Կակիանք (Բանաստեղծական գրուած մը Հայաստանի վիճակին վրայ). 1890. Տպագր. հեղինակին. 30 սնթմ:

ՇԻՐՎԱՆՁԱԴԷ. Գործակալութ. իր յիշատակարանից. Մի պատկեր վաճառականական կեանքից և Հրդեհ նաւթագործարանում. Բագուի մշակների կեանքից: Թիֆլիս 1884:

1 ֆր. և 75 սնթմ.:

Վ. ՓԱՓԱՉԵԱՆՑ. Պատկերներ թիւրքաւայերի կեանքից. Մոսկուա 1891. (Կը պարունակէ հեղինակին գրած 11 վէպիկները): 4 ֆրանկ:

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registré) ստանալու զոգները պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչեւ 2 քիլո) համար 25 սնթմ յապահովագրութեան ծախքը վճարեն:

Ինչպէս ամեն լրագիրներ, Արմենիայի ալ կընդունին ֆանուցումներ հրատարակելու համար. անոնք որ պէտք կուեն նաեւ Արմենիայի միջոցով մէկի գիտում առնել կամ մի բան յայտարարել, պարտաւոր են ընդունել իրենց ֆանուցումներ, ըստ լրագրական սովորութեան: Ֆանուցումները գրելու ժամանակ Արմենիայի հաւատարմ, առաջին հարկով, 1 երկարագրի (գլխագիր) համար 2 սնթմ և 1 բոլորգրի համար 1 սնթմ, 3 անգամ գրուելիք ֆանուցումը գրին վրայ 10/ին 10 գեղջ կը լինի: 10 և աւելի անգամներ գրուելիք ֆանուցումը գրին վրայ 0/ին 30 գեղջ: Մակարկութիւն չընդունուի:

ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՐԻՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՄԷՐ (ՀԱՐԱՐԻԱ ՍԹՈՅԱՆՈՎ)

ՅՐԱՏԱՐԵՆԷ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԻՋԵԴ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

1894

Պուլկարիայի անկախութեան հերոսներէ մէկին, Զաքարիա Սիմոն, նովի, որ իր ընդունակութեան շնորհով յաջողեցաւ մի լեոնարնակ գիւղացի հովուի պարզ վիճակէն հեռու հեռէ արհեստաւոր, վարժապետ, յեղափոխական գործիչ, խմբագրատեղաւ և վերջապէս ազատ Պուլկարիայի Ազգային ժողովի նախագահ դառնալ, խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրութիւնն է, ուր ուշադրութեան արժանի տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկարիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշխատող պուլկար հայրենասէր յեղափոխականների գործունէութեանը մասին: Սկիզբը գրուած է նաեւ հեղինակին, Բրոֆէսէօր Լուի Լըժէի, և թարգմանչին միջեւ եղած լեզվակցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգմանութեանն առիթով:

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ իր յառաջարանի վերջ թէ «Զարմանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ընթերցողների հետաքրքրութիւնը չչարժի պետական մարդ դարձած մի գիւղացիի այս վաւերական պատմութեան վրայ»:

Գրին է փոստի ծախքով մէկտեղ 1 ֆրանկ և 40 սնթմ: Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ առնողներին 25 % գեղջ կը լինի:

(Պարսկաստանի Հայերին համար 1 ֆրանկ է):

ԼՈՒՍԻՆԵՆ ՍՐԵԱՉԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Տաճկական բռնութեան նահատակ եղող խորէն նարպէյ Լուսինեան Սըրբազանի պատկերը ընտիր թղթի վրայ տպուած կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը: Գրին է 65 սնթմ, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով:

ՋԲ

ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՐԻՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԱՅՇԵՆԵՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԴՐԱՄ ԱՅՄԱՆԱՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալի արեւելի գրած հայրենասիրական ուսանողներէ մի քանիս ամփոփուած են այս տետրակի մէջ: Իրեն նմոյշներ զանազան քաղաքների մէջ և զանազան ազատութիւններ, ի տակ իւրերեքմի գրած ուսանողների որոնք ֆանուցումներ հրատարակուած լինելով կորսուած են այժմ: Այն քանի ուսանողներ որոնք իրեն նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, չիր և ջան կը գտնուին Կ. Պոլս աղագրուած ազգային երգ արաններին մէջ՝ որոնց վերադառնալու ապագայութիւնը վաղուց արդէն արդիւնած է, և Այս և Արմենիայ լրագիրներին մէջ, նմոյշներ մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըրւած են նաեւ թէ այդ ուսանողների նշ ապաւորութիւնների տակ ներքն շուրջով գրուած են: Գրին (10 սնթմ) 13 սնթմ:

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԱՐՏԱՐԱՎՈՐԻՆ ՄԻ ԻՐԱՆԱՆ ՎԼՊ)

ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչափ չարքաների պատճառ դարձած է և վերջի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէն: Գրին 1 ֆրանկ, (75 սնթմ):

ՏՆՈՐԷՆ—ՍՐԵԱՆԻՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԱՐՏ 81

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալիէի
Le Gérant: François CARRIERE
Marseille.— Imprimerie et Papeterie du Midi
Allées de Meilhan 44.